

Meetbaarheid jaarverslag 2007

De kwaliteit van de verantwoording

Stadsdeel Slotervaart

3 juni 2008

R a

Rekenkamer Amsterdam

R a

Rekenkamer Amsterdam Centrum

R a

Rekenkamer Stadsdelen Amsterdam

R Z

Rekenkamer Zaanstad

Meetbaarheid jaarverslag 2007

De kwaliteit van de verantwoording

Stadsdeel Slotervaart

3 juni 2008

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding voor onderzoek jaarverslag	9
1.2 Onderzoek jaarverslag en BBV	9
1.3 Relatie met regulier accountantsonderzoek	10
2 Opzet van het onderzoek	11
2.1 Doel van het onderzoek	11
2.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen	11
2.3 Toetsingspunten	12
2.4 Onderzoeksaanpak	13
3 Twee programma's onderzocht	17
3.1 Inleiding	17
3.2 Programma 'Openbare orde en veiligheid'	17
3.3 Programma 'Milieu en water'	29
Bijlage Achtergrond beoordelingskader	39

Samenvatting

In dit rapport zijn de bevindingen van de rekenkamer opgenomen van haar quick scan onderzoek naar de kwaliteit van de informatievoorziening in het jaarverslag 2007 van het stadsdeel Slotervaart. Het onderzoek richtte zich met name op de verantwoording over de bereikte resultaten in 2007. Omdat de verantwoording logisch dient aan te sluiten op de vooraf geformuleerde doelstellingen in de begroting en in het jaarplan is eerst de programmabegroting 2007 van het stadsdeel beoordeeld. Met dit onderzoek wil de rekenkamer de kaderstellende en controlerende rol van de stadsdeelraad versterken.

Het dagelijks bestuur legt met het jaarverslag 2007 verantwoording af over de doeltreffendheid van het gevoerde beleid. Om vast te stellen of het jaarverslag 2007 op dit punt adequaat is, heeft de rekenkamer de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Zijn de doelstellingen en activiteiten in de programmabegroting 2007 *consistent* en *meetbaar* geformuleerd? Biedt de programmabegroting 2007 een voldoende basis om achteraf meetbaar te verantwoorden?
2. Geeft het dagelijks bestuur in het jaarverslag 2007 inzicht in de realisatie van de doelstellingen en de daarvoor uitgevoerde activiteiten? Worden de verschillen ten opzichte van de programmabegroting *adequaate toelichting* (artikel 25.2 van het BBV)?
3. Zijn de doelstellingen in het jaarverslag 2007 voorzien van kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten? Zijn deze gegevens in het jaarverslag *verifieerbaar* en *betrouwbaar*?

In deze quick scan heeft de rekenkamer deze drie onderzoeksvragen beantwoord voor twee programma's uit het jaarverslag 2007. Het gaat om de programma's 'Openbare orde en veiligheid' en 'Milieu en water' van stadsdeel Slotervaart.

De resultaten van de quick scan kunnen als volgt worden samengevat:

		Openbare orde en veiligheid	Milieu en water	Totaal gemiddeld
Vraag 1	Consistent en meetbaar	1,6	1,9	1,8
Vraag 2	Adequate verantwoording in jaarverslag	1,6	1,3	1,5
Vraag 3	Kwantitatieve gegevens aanwezig, verifieerbaar en betrouwbaar	1,3	1,3	1,3
	Gemiddelde score	1,5	1,5	1,5

De hiervoor vermelde scores zijn behaald op een schaal van 0 tot 3¹.

De rekenkamer komt tot het algemene oordeel dat de kwaliteit van de bestuurlijke informatie van beide programma's in het jaarverslag 2007 matig (score 1,5) is.

De deelraad van stadsdeel Slotervaart kan zich op basis hiervan in beperkte mate een oordeel vormen over de doeltreffendheid van het gevoerde beleid.

Programma 'Openbare orde en veiligheid'

De bevindingen bij het programma 'Openbare orde en veiligheid' kunnen als volgt worden toegelicht.

- Het programma 'Openbare orde en veiligheid' van stadsdeel Slotervaart heeft een matige score (1,6) op vraag 1 die betrekking heeft op de programmabegroting. Dit is vooral veroorzaakt doordat doelstellingen, indicatoren en activiteiten niet specifiek genoeg zijn geformuleerd en niet zijn voorzien van relevante referentiegegevens. Wel is het positief dat het stadsdeel over het algemeen streefwaarden heeft opgenomen.
- Op vraag 2, die vooral betrekking heeft op de kwaliteit van het jaarverslag, scoort stadsdeel Slotervaart ook matig (1,6). De toelichting op de verschillen tussen informatie in de programmabegroting 2007 en in het jaarverslag 2007 is voor verbetering vatbaar.
- Stadsdeel Slotervaart scoort bijna voldoende op de aanwezigheid van kwantitatieve gegevens in het jaarverslag voor de in de begroting geformuleerde doelstellingen en indicatoren (score 1,8). Deze gegevens zijn echter onvoldoende verifieerbaar en betrouwbaar (score 1,0). Dit resulteert in een matige totaalscore (1,4) voor vraag 3.

Op basis van het onderzoek komt de rekenkamer voor het programma 'Openbare orde en veiligheid' tot de volgende aanbevelingen:

1. Formuleer doelstellingen zo specifiek mogelijk door duidelijk aan te geven wat bepaalde begrippen betekenen.
2. Voeg zoveel mogelijk referentiegegevens toe, zodat beoogde doelstellingen in perspectief geplaatst kunnen worden.
3. Geef een verklaring waarom beoogde en gerealiseerde activiteiten van elkaar verschillen.
4. Neem kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten op uit een vastgesteld document of een officiële statistiek.
5. Zorg dat de bronnen, waaruit kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten komen, aan de eisen van betrouwbaarheid voldoen en geef deze gegevens juist weer.

¹ Waarbij 0 betekent dat geheel niet aan de gestelde eisen wordt voldaan en 3 betekent dat volledig aan de gestelde eisen wordt voldaan.

Programma ‘Milieu en water’

De bevindingen bij het programma ‘Milieu en water’ kunnen als volgt worden toegelicht.

- Het programma ‘Milieu en water’ van stadsdeel Slotervaart scoort bijna voldoende (1,9) op de vraag 1 die betrekking heeft op de programmabegroting. Het stadsdeel scoort goed op het toetsingspunt ‘consistentie’. Er is bijna overal een logische relatie tussen doelstellingen, indicatoren en activiteiten. Daarentegen scoort het matig op het toetsingspunt ‘meetbaarheid’. De doelstellingen kunnen specifiek geformuleerd en beter voorzien worden van streefwaarden en referentiegegevens.
- Op vraag 2, die vooral betrekking heeft op de kwaliteit van het jaarverslag, scoort stadsdeel Slotervaart matig (1,3). Het stadsdeel heeft slechts bij 1 van de 3 doelstellingen realisatiegegevens opgenomen en verwijst voor de activiteiten bij 2 doelstellingen naar andere documenten. Bovendien is de toelichting op de verschillen tussen informatie in de programmabegroting 2007 en in het jaarverslag 2007 voor verbetering vatbaar.
- Stadsdeel Slotervaart heeft 33% van de doelstellingen voorzien van kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten. Deze gegevens zijn wel grotendeels te achterhalen (verifieerbaar) maar de betrouwbaarheid ervan is moeilijk vast te stellen. Dit resulteert in een matige score van 1,3 voor vraag 3.

Op basis van het onderzoek komt de rekenkamer voor het programma ‘Milieu en water’ tot de volgende aanbevelingen:

1. Voorzie alle doelstellingen in de programmabegroting van streefwaarden en referentiegegevens.
2. Geef een toelichting in het geval de voorgenomen en gerealiseerde indicatoren en activiteiten van elkaar verschillen.
3. Voorzie bereikte resultaten in het jaarverslag van relevante kwantitatieve gegevens.
4. Vermeld de belangrijkste beoogde en uitgevoerde activiteiten en verwijs hiervoor niet naar een ander document dan het jaarverslag.
5. Neem kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten op uit een vastgesteld document of een officiële statistiek.
6. Zorg dat de bronnen waaruit kwantitatieve gegevens komen aan de eisen van betrouwbaarheid voldoen en geef deze gegevens juist weer.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor onderzoek jaarverslag

Door de dualisering van het lokale bestuur in 2002 is het dagelijks bestuur (gemeente: college van B&W, stadsdelen: het DB) geen lid meer van de stadsdeelraad respectievelijk gemeenteraad. De bevoegdheden van raad en dagelijks bestuur zijn scherper afgebakend: de raad stelt kaders en controleert, het dagelijks bestuur bestuurt, voert uit en legt verantwoording af.

Voor de planning- en controlcyclus betekent deze taakverdeling concreet het volgende:

- De stadsdeelraad stelt in de *programmabegroting* voor een bepaald jaar de kaders vast voor beleid en financiën.
- Vervolgens voert het dagelijks bestuur in dat jaar het beleid uit binnen deze kaders.
- In het *jaarverslag* legt het dagelijks bestuur inhoudelijk verantwoording af aan de stadsdeelraad over de realisatie van de beleidsvoornemens uit de programmabegroting. De *jaarrekening* laat de financiële consequenties van het gevoerde beleid zien.
- De stadsdeelraad beoordeelt op basis van de jaarstukken of het dagelijks bestuur zijn werk binnen de kaders van de begroting heeft gedaan.

Deze ruwe schets van de begrotingscyclus toont de noodzaak van transparante bestuurlijke informatie over beleid. Elementen van transparantie zijn ondermeer consistentie, meetbaarheid, betrouwbaarheid en verifieerbaarheid. Ook is het van belang dat verschillen tussen planning en realisatie adequaat worden toegelicht. Op basis van transparante bestuurlijke informatie is kaderstelling, verantwoording en controle van beleid mogelijk.

1.2 Onderzoek jaarverslag en BBV

In mei 2007 verrichtte de rekenkamer een onderzoek naar de jaarstukken 2006². De jaarstukken bestaan uit de jaarrekening en het jaarverslag. De quick scan jaarstukken 2006 richtte zich vooral op het financiële gedeelte van het jaarverslag. Dat onderzoek had betrekking op de presentatie van het financiële resultaat en de verwerking daarvan in het eigen vermogen enerzijds en op de inhoud van de paragraaf weerstandsvermogen anderzijds.

In dit onderzoek, de quick scan naar de meetbaarheid van het jaarverslag 2007, onderzoekt de rekenkamer de kwaliteit van de verantwoording over de realisatie van de beleidsdoelen. De rekenkamer baseert haar beoordeling van de programma's primair op het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Het BBV is

² Quick Scan Jaarstukken 2006, dd. 11 mei 2007.

ingevoerd met ingang van begrotingsjaar 2004. Het BBV schrijft voor welke vorm de begroting en de jaarstukken van een gemeente moeten hebben.

Het uitgangspunt van het BBV is in de eerste plaats dat de begroting en jaarrekening voldoen aan de informatiebehoefte van de gemeenteraad voor het uitvoeren van zijn kaderstellende en controlerende taak. Daarnaast dienen de jaarstukken ook te voorzien in de informatiebehoeften van anderen, zoals burgers, college en externe partijen.

Het BBV schrijft voor dat in de begroting een aantal programma's wordt opgenomen. Het schrijft echter niet voor welke programma's dat moeten zijn en wat daarin precies moet worden opgenomen. De raad is derhalve vrij in het kiezen van het aantal programma's en de inhoud daarvan. Wel moet in elk programma expliciet worden ingegaan op de gewenste maatschappelijke effecten en de wijze waarop er naar wordt gestreefd om deze effecten te verwezenlijken.

De verantwoording over de realisatie vindt achteraf plaats in het jaarverslag. Het jaarverslag dient volgens het BBV per programma inzicht te bieden in de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd, de wijze waarop is getracht de beoogde maatschappelijk effecten te bereiken en in de gerealiseerde baten en lasten.

Door het beleid vooraf meetbaar te formuleren kan de stadsdeelraad heldere kaders stellen voor het dagelijks bestuur voor de beleidsuitvoering. In de bijlage bij dit rapport is uiteengezet op welke wijze volgens het BBV en de verstrekte handreikingen naar aanleiding van het BBV, de ambities van een gemeente of stadsdeel meetbaar vertaald kunnen worden naar doelstellingen en activiteiten.

1.3 Relatie met regulier accountantsonderzoek

De rekenkamer treedt met dit onderzoek niet in de plaats van de controlerend accountant. De controle van de jaarrekening behoort op grond van de Gemeentewet (art. 182 lid 1) niet tot de taak van de rekenkamer. Deze taak is in de gemeente Amsterdam de verantwoordelijkheid van ACAM. Het accountantsonderzoek van de ACAM richt zich op de betrouwbaarheid van de jaarrekening als geheel en de rechtmatigheid van het financiële beheer. Het *jaarverslag* wordt door de ACAM slechts marginaal getoetst.

Dit onderzoek richt zich op *de kwaliteit van de bestuurlijke informatievoorziening* over de doeltreffendheid van beleid in het jaarverslag 2007. Wij toetsen in deze quick scan onderdelen van de niet-financiële verantwoording aan de hand van gegevens in de programmabegroting 2007 en het jaarverslag 2007 over de uitvoering van het beleid door gemeente of stadsdeel. Het accent ligt daarbij op het realiseren van maatschappelijke effecten en doelen en de daarvoor uitgevoerde activiteiten.

2 Opzet van het onderzoek

2.1 Doel van het onderzoek

Doel van dit onderzoek is een oordeel te geven over de kwaliteit van de jaarlijkse verantwoording in het jaarverslag 2007, zoals opgesteld door het dagelijks bestuur van het stadsdeel Slotervaart ten behoeve van de stadsdeelraad. Het onderzoek richt zich in het bijzonder op de verantwoording over de resultaten (activiteiten, beleidsprestaties en effecten).

Onze beoordeling heeft het karakter van een ‘quick scan’ op basis van openbaar beschikbare documenten. Met dit onderzoek wil de rekenkamer de kaderstellende en controlerende rol van de stadsdeelraad versterken.

2.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Wij hanteren de volgende probleemstelling:

Kan de stadsdeelraad zich op basis van het jaarverslag 2007 een goed oordeel vormen over de doeltreffendheid van het gevoerde beleid?

Door de programmabegroting 2007 vast te stellen heeft de stadsdeelraad het dagelijks bestuur opdracht gegeven om de doelstellingen van het stadsdeel te realiseren. Met het jaarverslag verantwoordt het dagelijks bestuur zich over het gevoerde beleid. Deze verantwoording heeft zowel betrekking op de financiën als op de realisatie van de doelstellingen.

Onderzoeksvragen

Om vast te stellen of het jaarverslag 2007 goede informatie biedt om de doeltreffendheid van het gevoerde beleid te kunnen beoordelen, heeft de rekenkamer de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Zijn de doelstellingen en activiteiten in de programmabegroting 2007 *consistent* en *meetbaar* geformuleerd? Biedt de programmabegroting 2007 een voldoende basis om achteraf meetbaar te verantwoorden?
2. Geeft het dagelijks bestuur in het jaarverslag 2007 inzicht in de realisatie van de doelstellingen en de daarvoor uitgevoerde activiteiten? Worden de verschillen ten opzichte van de programmabegroting *adequaats toelicht* (artikel 25.2 van het BBV)?
3. Zijn de doelstellingen in het jaarverslag voorzien van kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten? Zijn deze gegevens in het jaarverslag *verifieerbaar* en *betrouwbaar*?

Bij deze quick scan heeft de rekenkamer deze drie onderzoeksvragen beantwoord voor twee programma's uit het jaarverslag. Het gaat bij alle stadsdelen om de programma's over 'Veiligheid' en 'Milieu'. Door bij alle stadsdelen dezelfde programma's te beoordelen, wordt het mogelijk om - evenals vorig jaar - een benchmark uit te voeren naar de kwaliteit van het jaarverslag over 2007, waarin mogelijk 'best practices' kunnen worden gepresenteerd.

2.3 Toetsingspunten

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen heeft de rekenkamer de volgende toetsingspunten gebruikt.

1. Zijn de doelstellingen en activiteiten in de programmabegroting 2007 consistent en meetbaar geformuleerd?

Bij de toets op de 'consistentie' wordt het volgende beoordeeld:

- 1.1 Een logische relatie tussen doelstellingen en vermelde (effect)indicatoren is aanwezig en de doelstellingen zijn vertaald naar concrete voorgenomen activiteiten.

Bij de toets op de 'meetbaarheid' van de vermelde doelstellingen en voorgenomen activiteiten wordt het volgende beoordeeld:

- 1.2 De doelstelling is specifiek, dat wil zeggen dat de formulering van de doelstelling niet voor meerdere uitleg vatbaar is. Tevens is daarbij, indien van toepassing, de doelgroep helder vermeld.
- 1.3 De doelstelling is voorzien van een effect- of prestatie-indicator met een streefwaarde die tijdgebonden is.
- 1.4 De doelstelling is voorzien van een relevant referentiegegeven, bijvoorbeeld door een nulmeting of een beschrijving van de huidige stand van zaken.

2. Geeft het dagelijks bestuur in het jaarverslag 2007 inzicht in de realisatie van de doelstellingen en de daarvoor uitgevoerde activiteiten? Worden de verschillen ten opzichte van de programmabegroting adequaat toegelicht (artikel 25.2 van het BBV)?

Bij de toets op een 'adequate verantwoording' over de realisatie van de doelstellingen en uitgevoerde activiteiten wordt het volgende beoordeeld:

- 2.1 In het jaarverslag is het bereikte resultaat van de doelstelling vermeld.
- 2.2 In het jaarverslag zijn de uitgevoerde activiteiten vermeld.
- 2.3 In het jaarverslag wordt een adequate verklaring gegeven voor verschillen tussen planning en realisatie ten opzichte van de programmabegroting.

3. Zijn de doelstellingen in het jaarverslag voorzien van kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten? Zijn deze gegevens in het jaarverslag verifieerbaar en betrouwbaar?

Bij de toets op de ‘aanwezigheid van kwantitatieve gegevens’ wordt het volgende beoordeeld:

- 3.1 De mate waarin de programmaverantwoording is voorzien van kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten.

Bij de toets op de ‘verifieerbaarheid’ van de verantwoorde resultaten wordt het volgende beoordeeld:

- 3.2 De kwantitatieve gegevens (aantallen, percentages) over de bereikte resultaten zijn afkomstig uit een vastgesteld document of officiële statistiek.

Bij de toets op de ‘betrouwbaarheid’ van de verantwoorde resultaten wordt het volgende beoordeeld:

- 3.3 De kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten geven de resultaten juist weer. De registratie voldoet aan de eisen van controleerbaarheid.

2.4 Onderzoeksaanpak

2.4.1 Bronnen

Voor ons onderzoek hebben we gebruik gemaakt van gegevens van de stadsdelen die openbaar beschikbaar zijn. De geraadpleegde documenten zijn:

- het jaarverslag en de jaarrekening over 2007;
- de primaire programmabegroting over 2007.

De programmabegroting is primair bedoeld voor de stadsdeelraad. De rekenkamer heeft zich bij haar beoordeling op dit document gebaseerd. De in het BBV voorgeschreven productbegroting, die primair voor het dagelijks bestuur is bedoeld, is buiten beschouwing gelaten.

De rekenkamer is van oordeel dat zowel de programmabegroting als het jaarverslag zelfstandig leesbare stukken moeten zijn ten aanzien van de doelen en bereikte resultaten. Met een verwijzing naar andere documenten zonder dat daaruit de belangrijkste gegevens worden vermeld, kan het stadsdeel volgens de rekenkamer niet volstaan.

Verder heeft de rekenkamer bij deze quick scan, evenals bij de vorige quick scan naar de jaarstukken 2006, afgezien van het voeren van ambtelijk en bestuurlijk wederhoor, omdat ook in dit onderzoek voornamelijk gebruik is gemaakt van openbaar beschikbare informatie en slechts beperkt aanvullende informatie is opgevraagd. Het voeren van ambtelijk en bestuurlijk wederhoor zou ervoor zorgen dat de rapportage van de rekenkamer na de bespreking van het jaarverslag 2007 in de stadsdeelraad openbaar zou kunnen worden gemaakt. Dit zou de bruikbaarheid van dit rekenkamerrapport voor de raad verkleinen.

2.4.2 Scores op de toetsingspunten

De kwaliteit van de geformuleerde doelstellingen bij de programma's 'Veiligheid' en 'Milieu' hebben wij aan de hand van de toetsingspunten, zoals benoemd in paragraaf 2.3, beoordeeld.

Hierbij is per toetsingspunt de volgende score toegekend:

- Indien volledig is voldaan aan de gestelde eisen wordt de kwalificatie *Goed* toegekend (3 punten).
- Indien overwegend is voldaan aan de gestelde eisen, maar op een beperkt aantal onderdelen niet wordt de kwalificatie *Voldoende* (2 punten) toegekend.
- Indien op een aantal onderdelen is voldaan aan de gestelde eisen, maar overwegend niet, wordt de kwalificatie *Onvoldoende* (1 punt) toegekend.
- Indien op een zeer beperkt aantal onderdelen of in het geheel niet is voldaan aan de gestelde eisen wordt de kwalificatie *Slecht* (0 punten) toegekend.

Vervolgens hebben wij per doelstelling een gemiddelde bepaald. Op basis van deze gemiddelde scores beantwoorden wij de drie onderzoeksvragen per programma. Vervolgens geven wij nog een eindoordeel over de kwaliteit van de informatievoorziening over de twee onderzochte programma's 'Veiligheid' en 'Milieu'.

Bij het toekennen van scores maken we de volgende opmerkingen.

Onderzoeksvraag 1 gaat over consistentie en meetbaarheid. Consistentie betekent dat er een logische samenhang tussen doelstelling, indicatoren en activiteiten aanwezig moet zijn. Meetbaarheid betekent dat de doelstelling is voorzien van een nulmeting en streefwaarden. Om de aspecten 'consistentie' en 'meetbaarheid' evenwichtig te scoren, neemt de rekenkamer bij de bepaling van het gemiddelde cijfer per doelstelling het toetsingspunt over de consistentie dubbel mee.

Onderzoeksvraag 2 gaat over een adequate verantwoording in het jaarverslag 2007. Naar de mening van de rekenkamer dient het dagelijks bestuur de oorzaken van belangrijke verschillen tussen het plan en de bereikte resultaten in het jaarverslag toe te lichten. Een adequate toelichting op het verschil tussen het plan en de realisatie vindt de rekenkamer belangrijk, omdat op basis van deze informatie de raad zich een eerste oordeel kan vormen over de vraag of bijsturing al dan niet noodzakelijk is. Vanwege het belang dat de rekenkamer toekent aan het toetsingspunt 'verklaring verschillen', telt de rekenkamer bij de berekeningen van de gemiddelde score dit toetsingspunt dubbel.

Onderzoeksvraag 3.1 gaat over de vraag of de doelstellingen zijn voorzien van kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten. De 'aanwezigheid van kwantitatieve gegevens' bij de doelstellingen beoordeelt de rekenkamer op het niveau van het programma als geheel. Indien alle doelstellingen in het programma zijn voorzien van een of meerdere kwantitatieve resultaten, dan is de score 3. Als geen van de doelstellingen is voorzien van een kwantitatief gegeven, is de score 0. Dit toetsingspunt wordt bij de berekening van het gemiddelde dubbel gewogen.

Onderzoeksvraag 3.2 en 3.3 gaan over de vraag of het bereikte resultaat van de doelstelling is gekwantificeerd (aantallen, percentages) en of dit gegeven verifieerbaar en betrouwbaar is. Bij het aspect 'verifieerbaarheid' gaat het om de vraag of de gegevens in officiële documenten, openbare statistische gegevens en dergelijke terug te vinden zijn. Indien wij niet over de betreffende gegevens beschikken, is aan de samenstellers van het jaarverslag gevraagd om deze gegevens aan ons te tonen. Het aspect 'betrouwbaarheid' toetsen wij – in het geval het gegeven uit een registratie van het stadsdeel komt – door te beoordelen of het betreffende gegeven juist en volledig is. Ook hiervoor hebben wij bij het stadsdeel informatie opgevraagd om te toetsen of het onderliggende systeem controleerbaar is ingericht. Vanwege de beperkte doorlooptijd van de quick scan hebben wij de primaire registraties (bijvoorbeeld registratieformulieren) niet opgevraagd en beoordeeld.

Wanneer een oordeel volgens de rekenkamer niet van toepassing is, is dat weergegeven door een streepje: '-' (= niet van toepassing).

3 Twee programma's onderzocht

3.1 Inleiding

De rekenkamer onderzoekt voor alle aangesloten stadsdelen de programma's voor *Veiligheid* en *Milieu*.

De Programmabegroting 2007³ van stadsdeel Slotervaart bevat de programma's 'Openbare orde en veiligheid' (programma 1) en 'Milieu en water' (programma 8). Het stadsdeel hanteert per programma een vaste indeling waarbij het ingaat op de te behalen maatschappelijke effecten en de daarbij behorende indicatoren ('Wat willen we bereiken?'), de activiteiten en prioriteiten ('Wat gaan we er voor doen?') en de raming van de baten en lasten ('Wat mag het kosten?').

De programmateksten zijn ingedeeld conform de richtlijnen in het BBV. Voor de indicatoren is gebruik gemaakt van onder andere de Basismeetset 2006, die ontwikkeld is door de Dienst Onderzoek en Statistiek in opdracht van de stadsdelen.

Wij gaan eerst kort in op de inhoud van de programma's om daarna te vervolgen met onze bevindingen en conclusies per toetsaspect:

- De consistentie en meetbaarheid van doelstellingen in de programmabegroting;
- Het inzicht in de realisatie van doelstellingen en de daarvoor uitgevoerde activiteiten in het jaarverslag. Een verklaring voor de verschillen ten opzichte van de programmabegroting.
- De aanwezigheid van kwantitatieve resultaatgegevens en de verifieerbaarheid en betrouwbaarheid daarvan.

De scores op deze toetsingspunten resulteren in een eindscore per programma.

3.2 Programma 'Openbare orde en veiligheid'

3.2.1 Bevindingen

De onderdelen openbare orde en veiligheid zijn speerpunten van het beleid in Slotervaart en sluiten aan bij het Programakkoord 2006-2010 van het stadsdeel. De inleiding van de begroting maakt duidelijk dat het stadsdeel verontrust is over de overlast, criminaliteit en radicalisering en dat de centrale stad en de politie partners zijn bij de aanpak hiervan.

De doelstelling van het programma 'Openbare orde en veiligheid' is een schoon, goed onderhouden en veilig stadsdeel waarin de bewoners zich betrokken voelen bij de buurt waarin ze wonen.

Het stadsdeel geeft aan dat twee onderdelen van dit programma expliciet integraal met elkaar verbonden zijn: veiligheidsbeheer en buurtbeheer. De recente ontwikkelingen op deze terreinen zijn kort beschreven.

³ Programmabegroting 2007 Stadsdeel Slotervaart Gemeente Amsterdam, raadsbesluit 15 november 2006

Het stadsdeel noemt geen doelstellingen maar wel 5 maatschappelijke effecten. De rekenkamer heeft er voor gekozen deze als doelstellingen te beschouwen.

Vraag 1: Zijn de doelstellingen en activiteiten in de programmabegroting 2007 consistent en meetbaar geformuleerd? Biedt de programmabegroting 2007 een voldoende basis om achteraf meetbaar te verantwoorden?

Tabel 3.2.1. – Doelstellingen en indicatoren Programma ‘Openbare orde en veiligheid’ in de programmabegroting 2007

Consistentie en meetbaarheid		Effect of Prestatie (E of P)	Logische relatie tussen doelstelling, indicatoren en activiteiten (0-3) telt 2x	Specifiek (0-3)	Voorzien van streefwaarde en tijdgebonden (0-3)	Voorzien van relevant referentiegegevens (0-3)	Gemiddelde score
1.	Doel: een leefbare, veiligere buurt Indicatoren (begroting 2007): - aantal aangiften (4.222) - camera's op winkelploinen (-) - aantal driehoekvergaderingen⁴ (-) - percentage onveiligheidsgevoelens in eigen woonbuurt (42) - rapportcijfer overlast van criminaliteit in stadsdeel (5,8)						
	• Er is een logische relatie tussen de effectdoelstelling, de indicatoren en de genoemde activiteiten. Het stadsdeel gaat net in op het onderscheid tussen 'leefbaar' en 'veilig' en welke indicatoren voor welke component gelden. • De indicatoren zijn specifiek geformuleerd. De doelstelling is algemeen geformuleerd en de activiteiten overwegend ook ('inzet toezichthouders' en 'vaststellen veiligheidsplan'). • Voor 3 van de 5 indicatoren zijn streefwaarden vermeld. Het stadsdeel noemt geen referentiewaarden (het onderdeel jaarrekening 2005 is niet ingevuld).	E	2	2	2	0	1,6

⁴ Samenwerking driehoek politie-justitie-stadsdeel

Consistentie en meetbaarheid		Effect of Prestatie (E of P)	Logische relatie tussen doelstelling, indicatoren en activiteiten (0-3) telt 2x	Specifiek (0-3)	Voorzien van streefwaarde en tijdgebonden (0-3)	Voorzien van relevant referentiegegeven (0-3)	Gemiddelde score
2.	Doel: een schonere leefomgeving Indicatoren (begroting 2007): - aantal schoonmaakacties door bewoners (5) - aantal signaleringen door buurtconciërges (niet van toepassing)						
	• De effectdoelstelling is algemeen geformuleerd en de activiteiten overwegend ook (bijvoorbeeld 'opstellen veiligheidsplan'). De indicatoren zijn wel specifiek. • Voor 1 van de 2 indicatoren is een concrete streefwaarde opgenomen: aantal schoonmaakacties. Niet duidelijk is waarom het stadsdeel het 'aantal signaleringen door buurtconciërges' niet van toepassing vindt. Er zijn geen referentiewaarden vermeld.	E	2	2	2	0	1,6
3.	Doel: verminderen overlast door jongeren Indicatoren (begroting 2007): - vermindering aantal first offenders (-) - % overlast door groepen jongeren op straat (32) - % aanhoudingen jongeren leeftijdscategorie 12-17 jaar (5) - % aanhoudingen jongeren leeftijdscategorie 18-24 jaar (9)						
	• Effectdoelstelling, indicatoren en activiteiten sluiten op elkaar aan • Het stadsdeel heeft de doelstelling niet (hoeveel vermindering?) maar de indicatoren wel specifiek geformuleerd. Activiteiten zijn voornamelijk algemeen opgesteld. • Voor 3 van de 4 effectindicatoren zijn streefwaarden genoemd. Er zijn geen referentiewaarden vermeld.	E	3	2	2	0	2,0

Consistentie en meetbaarheid		Effect of Prestatie (E of P)	Logische relatie tussen doelstelling, indicatoren en activiteiten (0-3) telt 2x	Specifiek (0-3)	Voorzien van streefwaarde en tijdgebonden (0-3)	Voorzien van relevant referentiegegevens (0-3)	Gemiddelde score
4.	Doel: meer maatschappelijke participatie van bewoners Indicator (begroting 2007): - aantal platformavonden, inclusief thema-avonden (30)						
	- De doelstelling en de indicator hebben een logische relatie met elkaar. Activiteiten zijn niet genoemd. - Effectdoelstelling is algemeen geformuleerd (hoeveel meer participatie streeft het stadsdeel na?). Op zich is de indicator 'aantal platformavonden' specifiek, alleen is niet duidelijk wat deze platformavonden precies inhouden (wie zijn hierbij aanwezig? door wie georganiseerd?). - Streefwaarde is opgenomen (30). Er is geen referentiewaarde vermeld.	E	2	1	3	0	1,6
5.	Minder huiselijk geweld Indicator (begroting 2007): geen						
	- Activiteiten en indicatoren ontbreken. - Algemeen geformuleerde effectdoelstelling (het is niet duidelijk hoeveel minder). - Geen referentiewaarden en streefwaarden	E	1	1	-	-	1,0
Gemiddelde score			2,0	1,6	2,3	0	1,6

Toelichting op de score:

- De rekenkamer is van mening dat het stadsdeel Slotervaart matig scoort op de vraag of de doelstellingen en activiteiten in de programmabegroting consistent en meetbaar zijn geformuleerd (totaalscore 1,6). Dit komt vooral door de lage score op het toetsingspunt 'voorzien van referentiegegevens'.
- Het stadsdeel scoort voldoende op het toetsingspunt 'consistentie' (score 2,0) omdat het bij 4 van de 5 doelstellingen overwegend concrete activiteiten en effectindicatoren heeft vermeld die een logische relatie met elkaar hebben. Het stadsdeel heeft veel aandacht besteed aan de doelstellingen en bijbehorende indicatoren in het programma 'Openbare orde en veiligheid'. Het heeft ook normen opgenomen, maar het is niet duidelijk gemaakt op welke termijn het stadsdeel verwacht aan die normen te kunnen voldoen. Alleen bij de vijfde doelstelling 'minder huiselijk geweld' ontbreken indicatoren en activiteiten.
- Het stadsdeel formuleert de doelstellingen matig specifiek. De score voor het toetsingspunt 'specifiek' is een 1,6. Dit wordt met name veroorzaakt doordat de vierde doelstelling (en bijbehorende indicator) en de vijfde doelstelling algemeen zijn geformuleerd.
- Voor het merendeel (8 van de in totaal 12) genoemde indicatoren heeft het stadsdeel een streefwaarde opgenomen. Alleen bij de vijfde doelstelling ontbreekt een streefwaarde. De programmabegroting scoort op dit toetsingspunt ruim voldoende (score 2,3).
- Op het toetsingspunt 'aanwezigheid van referentiegegevens' scoort het stadsdeel slecht omdat het voor geen enkele doelstelling een referentiegegeven heeft genoemd (score 0).

Vraag 2: Geeft het dagelijks bestuur in het jaarverslag 2007 inzicht in de realisatie van de doelstellingen en de daarvoor uitgevoerde activiteiten? Worden de verschillen ten opzichte van de programmabegroting adequaat toegelicht (artikel 25.2 van het BBV)?

Het jaarverslag van stadsdeel Slotervaart start met de 'Inhoud en doelstelling van het programma' en de 'Bestuurlijke relevante ontwikkelingen'. Vervolgens gaat het in op wat de beoogde en gerealiseerde effecten zijn ('Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?'), welke activiteiten zijn uitgevoerd ('Hebben we gedaan wat we zouden gaan doen?') en hoeveel dit heeft gekost ('Heeft het gekost wat het zou gaan kosten?'). Het jaarverslag sluit hiermee aan op de begroting.

Tabel 3.2.2 – Verantwoording over doelstellingen in programma ‘Openbare orde en veiligheid’ in jaarverslag 2007

Verantwoording over doelstellingen en activiteiten		Bereikte resultaat is vermeld (0-3)	Uitgevoerde activiteiten zijn vermeld (0-3)	Verklaring voor verschillen t.o.v. programmabegroting (0-3) telt 2x	Gemiddelde score
Doelstellingen					
1.	Doel: een leefbare, veiligere buurt Indicatoren (begroting 2007): - aantal aangiften (4.222) - camera's op winkelpleinen (-) - aantal driehoekvergaderingen⁵ (-) - percentage onveiligheidsgevoelens in eigen woonbuurt (42) - rapportcijfer overlast van criminaliteit in stadsdeel (5,8)				
	• 4 van de 5 realisatiegegevens zijn vermeld (4.439 aangiften, 5 winkelpleinen met camera's, 10 driehoeksvergaderingen, rapportcijfer 5,9). Het blijkt om het aantal winkelpleinen met camera's te gaan, niet om het aantal camera's op die pleinen. • Het merendeel van de uitgevoerde activiteiten zijn vermeld en sluiten aan bij de uit de begroting. Het is echter onduidelijk of de activiteiten die voortvloeien uit het in mei 2007 vastgestelde 'Meerjarenprogramma Veiligheid' zijn uitgevoerd. • Het stadsdeel geeft geen verklaringen voor verschillen.	2	2	1	1,5
2.	Doel: een schonere leefomgeving Indicatoren (begroting 2007): - aantal schoonmaakacties door bewoners (5) - aantal signaleringen door buurtconciërges (n.v.t.)				
	• Het stadsdeel vermeldt 1 van de 2 realisatiegegevens (5 schoonmaakacties door bewoners). Bij het andere realisatiegegeven ('aantal signaleringen') is vermeld dat het takenpakket van buurtconciërges in 2006 is veranderd en het daarom niet meer van toepassing is. De rekenkamer vraagt zich af waarom de indicator dan in de begroting en het jaarverslag staat. • Activiteiten zijn vermeld. Het is echter niet duidelijk hoe de indicator 'schoonmaakacties' en de activiteit 'uitvoeren buurtbeheeractiviteiten' zich precies tot elkaar verhouden.	1	2	-	1,5

⁵ Samenwerking driehoek politie-justitie-stadsdeel

Verantwoording over doelstellingen en activiteiten		Bereikte resultaat is vermeld (0-3)	Uitgevoerde activiteiten zijn vermeld (0-3)	Verklaring voor verschillen t.o.v. programmabegroting (0-3) telt 2x	Gemiddelde score
3.	Doel: verminderen overlast door jongeren Indicatoren (begroting 2007): - vermindering aantal first offenders (-) - % overlast door groepen jongeren op straat (32) - % aanhoudingen jongeren leeftijdscategorie 12-17 (5) - % aanhoudingen jongeren leeftijdscategorie 18-24 (9)				
	• Van 3 van de 4 in de begroting opgenomen indicatoren zijn de resultaatgegevens vermeld (221 first offenders, 10% aanhoudingen 12 tot 17-jaringen, 4% aanhoudingen 18 tot 24-jaringen). 1 indicator is veranderd van ‘% overlast door groepen jongeren op straat’ naar ‘aantal groepen overlast veroorzakende jongeren’ en het realisatiegegeven is 4 groepen. Het stadsdeel legt niet uit waarom dit is gewijzigd. • Er zijn meer activiteiten vermeld dan het stadsdeel zich in de begroting had voorgenomen (extra zijn bijvoorbeeld ‘start meldpunt zorg en overlast met taakaccent jeugdoverlast’, ‘uitvoering Actieplan radicalisering’ en ‘ontwikkeling aanpak jongerencoaches en aanmelding van 150 jongeren’). Dat is op zich prima maar het stadsdeel licht niet toe waarom. • Het stadsdeel legt de verschillen tussen de beoogde en gerealiseerde gegevens van de indicatoren niet toe.	2	2	1	1,5
4.	Doel: meer maatschappelijke participatie van bewoners Indicator (begroting 2007): - aantal platformavonden, inclusief thema-avonden (30)				
	• Het bereikte resultaat is vermeld (32 platformavonden, inclusief thema-avonden). • Het stadsdeel noemt de activiteit ‘bewoners organiseren in samenwerking met buurtbeheer thema-avonden met als voornaamste thema stedelijke vernieuwing’. • De rekenkamer verwacht geen uitleg van het geringe verschil van 2 platformavonden ten opzichte van de begroting.	2	2	-	2,0

Verantwoording over doelstellingen en activiteiten		Bereikte resultaat is vermeld (0-3)	Uitgevoerde activiteiten zijn vermeld (0-3)	Verklaring voor verschillen t.o.v. programmabegroting (0-3) telt 2x	Gemiddelde score
5.	Doel: minder huiselijk geweld Indicator (begroting 2007): geen				
	- Er is geen resultaat vermeld. Het stadsdeel geeft aan dat er nog geen concrete gegevens bekend zijn en er in 2008 een nulmeting verricht zal worden. Het is niet helder wie dat gaat doen en wat de registratie precies zal inhouden. - De activiteit 'stadsdelen hebben samen met centrale stad een meldpunt opgericht' is genoemd. In de begroting was echter geen activiteit opgenomen en het stadsdeel geeft hier geen uitleg over.	1	2	2	1,8
Gemiddelde score		1,6	2,0	1,3	1,6

Toelichting op de score:

- De rekenkamer is van oordeel dat het jaarverslag van stadsdeel Slotervaart matig scoort op het toetsingspunt 'adequate verantwoording' (totaalscore 1,6).
- Stadsdeel Slotervaart scoort matig op het onderdeel 'bereikte resultaten zijn vermeld' (score 1,6), omdat het bij de eerste 4 doelstellingen voor het merendeel van de indicatoren een realisatiegegeven heeft genoemd. De rekenkamer vindt het onoverzichtelijk dat enkele uitgevoerde activiteiten bij het onderdeel 'Bestuurlijk relevante ontwikkelingen' staan en niet bij 'Hebben we gedaan wat we zouden gaan doen'. Het gaat hier onder andere om de activiteiten 'ontwikkeling aanpak jongerencoaches van acht tot acht en aanmelding van 150 jongeren' en 'opwaardering van de camera's op alle 5 winkelpleinen en ontwikkelen flexibel cameratoezicht'.
- Op het tweede toetsingspunt 'uitgevoerde activiteiten zijn vermeld' scoort het stadsdeel voldoende (score 2,0), omdat de uitgevoerde activiteiten grotendeels zijn beschreven.
- Het stadsdeel scoort matig op het derde onderdeel van het toetsingspunt 'verschillen ten opzichte van de begroting zijn verklaard' (score 1,3). Alleen bij de vijfde doelstelling is aangegeven dat concrete gegevens nog niet bekend zijn en dat een nulmeting in 2008 zal plaatsvinden.

Vraag 3: Zijn de doelstellingen in het jaarverslag voorzien van kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten? Zijn deze gegevens in het jaarverslag verifieerbaar en betrouwbaar?

Tabel 3.2.3 – Aanwezigheid, verifieerbaarheid en betrouwbaarheid van realisatiegegevens in programma ‘Openbare orde en veiligheid’ in het jaarverslag 2007

Aanwezigheid, verifieerbaarheid en betrouwbaarheid van kwantitatieve realisatiegegevens		Kwantitatieve realisatie-gegevens (0-3)	Gegevens over bereikte resultaten zijn verifieerbaar (0-3)	Gegevens over bereikte resultaten zijn betrouwbaar (0-3)	Gemiddelde score
Doelstellingen					
1.	Doel: een leefbare, veiligere buurt Indicatoren (begroting 2007): - aantal aangiften (4.222) - camera's op winkelpleinen (-) - aantal driehoekvergaderingen⁶ (-) - percentage onveiligheidsgevoelens in eigen woonbuurt (42) - rapportcijfer overlast van criminaliteit in stadsdeel (5,8)				
	• Het stadsdeel noemt voor 4 van de 5 indicatoren realisatiegegevens: 4.439 aangiften, 5 winkelpleinen met camera's, 10 driehoekvergaderingen, rapportcijfer 5,9. • De rekenkamer heeft zich geen oordeel kunnen vellen over de verifieerbaarheid en betrouwbaarheid van de gegevens. Het aantal van 4.439 aangiften staat vermeld in een mail afkomstig van de politie Amsterdam Amstelland zonder vermelding van het officiële brondocument of het gebruikte systeem. Voor de overige cijfers heeft het stadsdeel geen officiële brondocumenten kunnen overleggen.	2	1	-	1,5
2.	Doel: een schonere leefomgeving Indicatoren (begroting 2007): - aantal schoonmaakacties door bewoners (5) - aantal signaleringen door buurtconciërges (n.v.t.)				
	• Realisatiegegevens: 5 schoonmaakacties door bewoners. • De rekenkamer heeft geen oordeel kunnen vellen over de verifieerbaarheid en betrouwbaarheid van de gegevens omdat het stadsdeel deze niet heeft vastgelegd in officiële documenten.	2	1	-	1,5

⁶ Samenwerking driehoek politie-justitie-stadsdeel

Aanwezigheid, verifieerbaarheid en betrouwbaarheid van kwantitatieve realisatiegegevens		Kwantitatieve realisatie-gegevens (0-3)	Gegevens over bereikte resultaten zijn verifieerbaar (0-3)	Gegevens over bereikte resultaten zijn betrouwbaar (0-3)	Gemiddelde score
3.	Doel: verminderen overlast door jongeren Indicatoren (begroting 2007): - vermindering aantal first offenders (-) - % overlast door groepen jongeren op straat (32) - % aanhoudingen jongeren leeftijdscategorie 12-17 (5) - % aanhoudingen jongeren leeftijdscategorie 18-24 (9)				
	• Realisatiegegevens: 221 first offenders, 10% aanhoudingen 12 tot 17-jarigen, 4% aanhoudingen 18 tot 24-jarigen), 4 groepen overlast veroorzakende jongeren. • De rekenkamer oordeelt negatief over de verifieerbaarheid en betrouwbaarheid van de gegevens: - In een mail afkomstig van de politie Amsterdam Amstelland die de rekenkamer van het stadsdeel heeft ontvangen staat een overzicht met een ander aantal (224) en geen vermelding van het officiële brondocument of het gebruikte systeem. - Het aantal van 4 groepen zou blijken uit cijfers van de politie Amsterdam-Amstelland. De rekenkamer heeft geen officieel document gekregen. - Waar de percentages van 10 en 4 vandaan komen is het stadsdeel bij navraag onbekend. In een mail afkomstig van de politie Amsterdam Amstelland die de rekenkamer van het stadsdeel heeft ontvangen staat een overzicht met andere percentages en geen vermelding van het officiële brondocument of het gebruikte systeem.	2	1	1	1,3

Aanwezigheid, verifieerbaarheid en betrouwbaarheid van kwantitatieve realisatiegegevens		Kwantitatieve realisatie-gegevens (0-3)	Gegevens over bereikte resultaten zijn verifieerbaar (0-3)	Gegevens over bereikte resultaten zijn betrouwbaar (0-3)	Gemiddelde score
4.	Doel: meer maatschappelijke participatie van bewoners Indicator (begroting 2007): - aantal platformavonden, inclusief thema-avonden (30)				
	- Realisatiegegevens: 32 platformavonden, inclusief thema-avonden. - De rekenkamer heeft zich geen oordeel kunnen vellen over de verifieerbaarheid en betrouwbaarheid van de gegevens: - Het stadsdeel verwijst voor de realisatie van 22 platformavonden naar het Activiteitenoverzicht 2007 op de website van de stichting Eigenwijks. Dit overzicht bevat echter alleen de plannen voor dat jaar. - De andere 10 zijn informeel georganiseerd, het stadsdeel heeft geen brondocument overlegd.	3	1	1	1,7
5.	Minder huiselijk geweld Indicator (begroting 2007): geen				
	Geen realisatiegegevens genoemd.	0	-	-	0
Gemiddelde score		1,8	1,0	1,0	1,3

Toelichting op de score:

- De rekenkamer oordeelt dat het stadsdeel Slotervaart matig scoort op de vraag of in het jaarverslag van het stadsdeel kwantitatieve realisatiegegevens staan die verifieerbaar en betrouwbaar zijn (totaalscore 1,3).
- Bij 4 van de 5 doelstellingen noemt het stadsdeel kwantitatieve realisatiegegevens voor het merendeel van de in de begroting genoemde indicatoren. Daarom is de score bijna voldoende voor het toetsingspunt 'aanwezigheid van kwantitatieve gegevens' (score 1,8).
- De vermelde kwantitatieve resultaten zijn niet terug te leiden tot officiële documenten, wat resulteert in een onvoldoende voor de toetsingspunten 'verifieerbaarheid' en 'betrouwbaarheid' (score 0,1).

3.2.2 Oordeel over programma ‘Openbare orde en veiligheid’

	Programma ‘Openbare orde en veiligheid’	Score 0-3
Vraag 1	Consistent en meetbaar	1,6
Vraag 2	Adequate verantwoording in jaarverslag	1,6
Vraag 3	Kwantitatieve gegevens aanwezig, verifieerbaar en betrouwbaar	1,3
	Gemiddelde score	1,5

De rekenkamer is van oordeel dat het programma ‘Openbare orde en veiligheid’ van stadsdeel Slotervaart matig inzicht biedt om een oordeel te vormen over de doeltreffendheid van het beleid (totaalscore 1,5). Op onderdelen kan de verantwoording worden verbeterd.

Toelichting op het oordeel:

- Het programma ‘Openbare orde en veiligheid’ van stadsdeel Slotervaart heeft een matige score (1,6) op vraag 1 die betrekking heeft op de programmabegroting. Dit is vooral veroorzaakt doordat doelstellingen, indicatoren en activiteiten niet specifiek genoeg zijn geformuleerd en niet zijn voorzien van relevante referentiegegevens. Wel is het positief dat het stadsdeel over het algemeen streefwaarden heeft opgenomen.
- Op vraag 2, die vooral betrekking heeft op de kwaliteit van het jaarverslag, scoort stadsdeel Slotervaart ook matig (1,6). De toelichting op de verschillen tussen informatie in de programmabegroting 2007 en in het jaarverslag 2007 is voor verbetering vatbaar.
- Stadsdeel Slotervaart scoort bijna voldoende op de aanwezigheid van kwantitatieve gegevens in het jaarverslag voor de in de begroting geformuleerde doelstellingen en indicatoren (score 1,8). Deze gegevens zijn echter onvoldoende verifieerbaar en betrouwbaar (score 1,0). Dit resulteert in een matige totaalscore (1,4) voor vraag 3.

3.2.3 Aanbevelingen programma ‘Openbare orde en veiligheid’

Op basis van het onderzoek komt de rekenkamer voor het programma ‘Openbare orde en veiligheid’ tot de volgende aanbevelingen:

1. Formuleer doelstellingen zo specifiek mogelijk door duidelijk aan te geven wat bepaalde begrippen betekenen.
2. Voeg zoveel mogelijk referentiegegevens toe, zodat beoogde doelstellingen in perspectief geplaatst kunnen worden.
3. Geef een verklaring waarom beoogde en gerealiseerde activiteiten van elkaar verschillen.
4. Neem kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten op uit een vastgesteld document of een officiële statistiek.
5. Zorg dat de bronnen, waaruit kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten komen, aan de eisen van betrouwbaarheid voldoen en geef deze gegevens juist weer.

3.3 Programma ‘Milieu en water’

3.3.1 Bevindingen

De inhoud van het programma ‘Milieu en water’ van stadsdeel Slotervaart betreft het reinigen van de openbare ruimte en het inzamelen van huishoudelijk en bedrijfsafval, milieuzorg en de vermindering van belasting van het milieu. Het onderdeel ‘Water’ komt niet aan de orde.

Het stadsdeel formuleert 6 algemene strategische doelstellingen binnen het programma:

1. Het bieden van gebruiksvriendelijke inzamelvoorzieningen.
2. Het realiseren van de schoonheidsdoelstellingen.
3. De kosten van de reiniging en de afvalverzameling zo laag mogelijk houden.
4. Realiseren van energiebesparing en de toepassing van duurzame energie.
5. Bijdrage leveren aan een verbetering van de luchtkwaliteit.
6. Bevorderen van een goed leefmilieu in het stadsdeel.

Bij de bestuurlijk relevante ontwikkelingen noemt het stadsdeel de extra aandacht voor reiniging in de stedelijke vernieuwingsgebieden, het plaatsen van ondergrondse containers in het laatste gedeelte van het stadsdeel, een campagne over het weggooien van afval en een onderzoek naar de noodzaak van een stadsdeelbrede actie tegen zwerfvuil. Verder verwijst het stadsdeel naar:

- het Milieubeleidsplan Amsterdam 2007-2010 en het Actieplan luchtkwaliteit Amsterdam van de centrale stad en de daaruit voortvloeiende acties van het stadsdeel en
- het Energieprogramma 2004-2007.

In het programma ‘Milieu en water’ staan drie beoogde maatschappelijke effecten met bijbehorende indicatoren, activiteiten en een overzicht van de kosten. Wij hebben er voor gekozen - net zoals bij het programma ‘Openbare orde en veiligheid’ – deze als doelstellingen te beschouwen.

Vraag 1: Zijn de doelstellingen en activiteiten in de programmabegroting 2007 meetbaar en consistent geformuleerd? Biedt de programmabegroting 2007 een voldoende basis om achteraf meetbaar te verantwoorden?

Tabel 3.3.1 – Doelstellingen en effectindicatoren Programma ‘Milieu en water’ in de programmabegroting 2007

Consistentie en meetbaarheid		Effect of Prestatie (E of P)	Logische relatie tussen doelstellingen, indicatoren en activiteiten (0-3) telt 2x	Specifiek (0-3)	Voorzien van streefwaarde en tijdgebonden (0-3)	Voorzien van relevant referentiegegevens (0-3)	Gemiddelde score
Doelstellingen							
1.	Doel: een schonere openbare ruimte Indicatoren (begroting 2007): - schoonheidsgraad stadsdeel, met uitzondering van Overtoomse Veld (A) - schoonheidsgraad Overtoomse Veld (B)						
	- Er is een logische relatie tussen effectdoelstelling, indicatoren en activiteiten. Het stadsdeel legt duidelijk uit waarom indicator ‘schoonheidsgraad Overtoomse Veld’ verschilt van die van rest van het stadsdeel - De indicatoren en activiteiten zijn specifiek geformuleerd. - De doelstelling is enigszins verwarrend opgesteld. Het stadsdeel zegt een <i>schonere</i> openbare ruimte na te streven maar uit de gegevens blijkt dat in 2005 de beoogde schoonheidsgraden al zijn bereikt. Streefwaarden en referentiegegevens zijn aanwezig, maar scores hierdoor niet maximaal.	E	3	2	2	2	2,4

Consistentie en meetbaarheid		Effect of Prestatie (E of P)	Logische relatie tussen doelstellingen, indicatoren en activiteiten (0-3) telt 2x	Specifiek (0-3)	Voorzien van streefwaarde en tijdgebonden (0-3)	Voorzien van relevant referentiegegevens (0-3)	Gemiddelde score
Doelstellingen							
2.	Doel: minder belasting van het milieu Indicatoren (begroting 2007): - % scheidingsgraad papier (52) - % scheidingsgraad glas (51) - % scheidingsgraad textiel (46) - % brengrespons grof vuil (45)						
	• Effectdoelstelling met bijbehorende indicatoren aanwezig en activiteiten sluiten aan bij doelstelling. • Indicatoren zijn specifiek. Niet alle activiteiten zijn specifiek geformuleerd (het stadsdeel verwijst voor gedetailleerde acties naar een nog op te stellen Milieuprogramma 2007 en het Uitvoeringsprogramma Luchtkwaliteit). • De doelstelling is verwarrend opgesteld. Het stadsdeel zegt <i>minder</i> belasting van het milieu te beogen (= <i>hogere percentages</i> scheidingsgraden). Maar de 3 beoogde percentages scheidingsgraden liggen <i>lager</i> dan de genoemde gerealiseerde percentages over 2005. Streefwaarden en referentiegegevens voor de indicatoren zijn aanwezig maar scoren hierdoor niet maximaal.	E	3	1	2	2	2,2
3.	Doel: beperking van CO2-emissie Indicator: geen						
	• Er is een logische relatie tussen de effectdoelstelling en de activiteit 'uitvoering acties uit het Energieprogramma 2004-2007 en bijbehorende uitvoeringsprogramma' genoemd. Het stadsdeel heeft geen indicatoren genoemd. • Doelstelling en genoemde activiteit zijn	E	2	1	0	0	1,0

Consistentie en meetbaarheid		Effect of Prestatie (E of P)	Logische relatie tussen doelstellingen, indicatoren en activiteiten (0-3) telt 2x	Specifiek (0-3)	Voorzien van streefwaarde en tijdgebonden (0-3)	Voorzien van relevant referentiegegevens (0-3)	Gemiddelde score
Doelstellingen							
	algemeen geformuleerd (welke mate van beperking? welke acties staan er in het Energieprogramma?). In de programmabegroting staan geen streefwaarden of referentiegegevens.						
Gemiddelde score			2,7	1,3	1,3	1,3	1,9

Toelichting op de score:

- De rekenkamer oordeelt dat het stadsdeel Slotervaart bijna voldoende scoort op de vraag of de doelstellingen en activiteiten in de programmabegroting consistent en meetbaar zijn geformuleerd (totaalscore 1,9).
- Het stadsdeel scoort goed op het toetsingspunt 'consistentie' (score 2,7) omdat het bij 2 van de 3 doelstellingen concrete activiteiten en effectindicatoren heeft vermeld die een logische relatie met de doelstellingen en met elkaar hebben.
- Het stadsdeel formuleert de doelstellingen over het algemeen matig specifiek (score 1,3). Dat komt vooral doordat bij de eerste en tweede doelstelling verwarrende informatie is opgenomen. Zo is bijvoorbeeld de doelstelling '*minder* belasting van het milieu' genoemd welke gepaard zou moeten gaan met *hogere* percentages scheidingsgraden van papier, glas en textiel. Maar de 3 beoogde percentages scheidingsgraden liggen *lager* dan de genoemde gerealiseerde percentages over 2005.
- Alleen bij de derde doelstelling ontbreken streefwaarden en referentiegegevens. Maar doordat bij de andere twee doelstellingen verwarrende informatie is opgenomen scoort de programmabegroting op deze twee toetsingspunten twee keer matig (twee keer een score 1,3).

Vraag 2: Geeft het dagelijks bestuur in het jaarverslag 2007 inzicht in de realisatie van de doelstellingen en de daarvoor uitgevoerde activiteiten? Worden de verschillen ten opzichte van de programmabegroting adequaat toegelicht (artikel 25.2 van het BBV)?

Het jaarverslag van het stadsdeel Slotervaart start met de 'Inhoud en doelstelling van het programma' en de 'Bestuurlijke relevante ontwikkelingen'. Vervolgens gaat het in op wat de beoogde en gerealiseerde effecten zijn ('Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?'), welke activiteiten zijn uitgevoerd ('Hebben we gedaan wat we zouden gaan doen?') en hoeveel dit heeft gekost ('Heeft het gekost wat het zou gaan kosten?'). Het jaarverslag sluit hiermee aan op de begroting.

Tabel 3.3.2 – Verantwoording over doelstellingen in programma 'Milieu en water' in jaarverslag 2007

Verantwoording over doelstellingen en activiteiten		Bereikte resultaat is vermeld (0-3)	Uitgevoerde activiteiten zijn vermeld (0-3)	Verklaring voor verschillen t.o.v. programmabegroting (0-3) telt 2x	Gemiddelde score
Doelstellingen					
1.	Doel: een schonere openbare ruimte Indicatoren (begroting 2007): - schoonheidsgraad stadsdeel, m.u.v. Overtoomse Veld (A) - schoonheidsgraad Overtoomse Veld (B)				
	- De bereikte resultaten zijn genoemd: een schoonheidsgraad A voor zowel het 'stadsdeel exclusief het gebied Overtoomse Veld' als voor 'Overtoomse Veld'. Een 'A' betekent 'schoon'. - De activiteiten zijn vermeld, niet alleen bij het onderdeel 'Hebben we gedaan wat we zouden doen' van het jaarverslag maar ook bij 'Bestuurlijk relevante ontwikkelingen' (bijvoorbeeld 'invoering van ondergronds inzamelsysteem'). - Geen uitleg van het verschil bij de 'schoonheidsgraad Overtoomse Veld' ten opzichte van de begroting. Bij de 'schoonheidsgraad stadsdeel exclusief het gebied Overtoomse veld' is geen sprake van een verschil en hierbij verwacht de rekenkamer dan ook geen verklaring.	3	2	2	2,3

Verantwoording over doelstellingen en activiteiten		Bereikte resultaat is vermeld (0-3)	Uitgevoerde activiteiten zijn vermeld (0-3)	Verklaring voor verschillen t.o.v. programmabegroting (0-3) telt 2x	Gemiddelde score
2.	Doel: minder belasting van het milieu Indicatoren (begroting 2007): - % scheidingsgraad papier (52) - % scheidingsgraad glas (51) - % scheidingsgraad textiel (46) - % brengrespons grof vuil (45)				
	• Het stadsdeel heeft geen bereikte resultaten voor de indicatoren genoemd. Bij 3 indicatoren (de scheidingsgraden) is de verklaring dat er wel een sorteeraanlyse is uitgevoerd met als doel het <i>niveau van afvalscheiding</i> te meten. Dit wijkt af van het in de begroting opgenomen doel de <i>scheidingsgraad</i> te meten. Het stadsdeel legt niet uit waarom hiervoor gekozen is. Voor het ontbreken van het realisatiegegeven 'brengrespons grof vuil' is de verklaring dat de gegevens nog niet waren ontvangen van het Afval en Energiebedrijf Amsterdam. • Alleen de uitgevoerde activiteiten binnen het thema Natuur- en Milieueducatie zijn genoemd. Voor de verrichte activiteiten binnen de overige 9 thema's is verwezen naar het Milieujaarsverslag 2007, dat naar verwachting van het stadsdeel eind mei 2008 vastgesteld zal worden door het dagelijks bestuur.	0	1	1	0,8
3.	Doel: beperking van CO2-emissie Indicator (begroting 2007): geen				
	• Er is geen realisatiegegeven vermeld. Er was in de begroting ook geen indicator opgenomen. • Het stadsdeel noemt 7 activiteiten zoals 'deelname aan het EU-project Ecostiler' en 'klimaatlessen op basisscholen'. Voor de uitgevoerde CO2-beperkende maatregelen wordt verwezen naar het Milieuverslag 2007. Het jaarverslag is op dit onderdeel dus niet zelfstandig leesbaar en hetzelfde geldt voor de begroting die op dit onderdeel een verwijzing naar het Energieprogramma bevat. Eventuele verschillen tussen jaarverslag en begroting zijn hierdoor ook niet duidelijk.	1	1	1	1,0
Gemiddelde score		1,3	1,3	1,3	1,3

Toelichting op de score:

- De rekenkamer is van oordeel dat het jaarverslag van stadsdeel Slotervaart matig scoort op het toetsaspect 'adequate verantwoording' (totaalscore 1,3).
- Stadsdeel Slotervaart scoort matig op het toetsingspunt 'bereikte resultaten zijn vermeld' (score 1,3). Het stadsdeel meldt in haar jaarverslag slechts voor 1 doelstelling de bereikte resultaten. Het jaarverslag zou op dit punt nog verbeterd kunnen worden door realisatiegegevens voor alle beoogde resultaten op te nemen.
- Op de toetsingspunten 'uitgevoerde activiteiten zijn vermeld' en 'verschillen ten opzichte van de begroting zijn verklaard', scoort het stadsdeel ook matig (twee keer een score 1,3). Het noemt enkele uitgevoerde activiteiten maar verwijst bij 2 van de 3 doelstellingen hiervoor ook naar het Milieujaarverslag 2007. Dat is naar de mening van de rekenkamer niet voldoende omdat het jaarverslag daardoor niet zelfstandig leesbaar is. Bovendien wordt dit milieujaarverslag naar verwachting van het stadsdeel pas eind mei 2008 vastgesteld door het dagelijks bestuur. Eventuele verschillen tussen jaarverslag en begroting zijn hierdoor bij deze doelstellingen ook niet duidelijk.

Vraag 3: Zijn de doelstellingen in het jaarverslag voorzien van kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten? Zijn deze gegevens in het jaarverslag verifieerbaar en betrouwbaar?

Tabel 3.3.3 – Aanwezigheid, verifieerbaarheid en betrouwbaarheid van realisatiegegevens in programma 'Milieu en water' in het jaarverslag 2007

Aanwezigheid, verifieerbaarheid en betrouwbaarheid van de realisatiegegevens		Kwantitatieve realisatiegegevens (0-3)	Gegevens over bereikte resultaten zijn verifieerbaar (0-3)	Gegevens over bereikte resultaten zijn betrouwbaar (0-3)	Gemiddelde score
Doelstellingen					
1.	Doel: een schonere openbare ruimte Indicatoren (begroting 2007): - schoonheidsgraad stadsdeel, m.u.v. Overtoomse Veld (A) - schoonheidsgraad Overtoomse Veld (B)				
	• De bereikte resultaten zijn genoemd: schoonheidsgraad A voor het stadsdeel (exclusief Overtoomse Veld) en schoonheidsgraad 'A' voor Overtoomse Veld. Een 'A' betekent 'schoon'. • De gegevens zijn afkomstig uit de rapportage 'Schoonheidsmeting' van juli 2007 die is opgesteld door de Dienst Onderzoek en Statistiek (O+S) volgens de Amsterdamse SNS-methode (Stichting Nederland Schoon). De gegevens sluiten niet helemaal aan op die in de rapportage van O+S. O+S	3	2	1	2,0

Aanwezigheid, verifieerbaarheid en betrouwbaarheid van de realisatiegegevens		Kwantitatieve realisatie-gegevens (0-3)	Gegevens over bereikte resultaten zijn verifieerbaar (0-3)	Gegevens over bereikte resultaten zijn betrouwbaar (0-3)	Gemiddelde score
Doelstellingen					
	kent het rapportcijfer 7,6 toe (een 8 is 'schoon') voor het <i>hele stadsdeel</i> . De rapportage van O+S geeft rapportcijfers voor wijknummers 1 tot en met 6 (variërend van een 7,1 tot een 7,9), maar maakt niet duidelijk welk nummer bij welke wijk hoort.				
2.	Doel: minder belasting van het milieu Indicatoren (begroting 2007): - % scheidingsgraad papier (52) - % scheidingsgraad glas (51) - % scheidingsgraad textiel (46) - % brengrespons grof vuil (45)				
	• Het stadsdeel heeft geen kwantitatieve realisatiegegevens genoemd	0	-	-	0
3.	Doel: beperking van CO2-emissie Indicator (begroting 2007): geen				
	• Het stadsdeel heeft geen kwantitatieve realisatiegegevens genoemd	0	-	-	0
Gemiddelde score		1,0	2,0	1,0	1,3

Toelichting op de score:

- De rekenkamer oordeelt dat het stadsdeel Slotervaart matig scoort op de vraag of in het jaarverslag van het stadsdeel kwantitatieve realisatiegegevens staan die verifieerbaar en betrouwbaar zijn (totaalscore 1,3).
- Het stadsdeel heeft in het jaarverslag 2007 1 van de 3 doelstellingen (33%) van het programma 'Milieu en water' voorzien van relevante kwantitatieve gegevens over de resultaten. Bij de tweede ('Minder belasting van het milieu') en derde doelstelling ('Beperking van CO2-emissie') ontbreken kwantitatieve gegevens. Dit resulteert in een lage score van 1,0 op dit toetsingspunt.
- Bij 2 van de 3 doelstellingen kon de rekenkamer geen beoordeling geven voor de verifieerbaarheid van de realisatiegegevens omdat het stadsdeel deze niet heeft opgenomen. De wel vermelde resultaten bij doelstelling 1 zijn grotendeels terug te leiden tot een officieel document, wat resulteert in een score van 2 op het toetsingspunt 'verifieerbaarheid'.

- De rekenkamer komt tot de conclusies dat de vermelde resultaten niet juist en volledig zijn. Het stadsdeel scoort daarom laag (1,0) op het toetsingspunt 'betrouwbaarheid'. Zo is het niet duidelijk hoe de vertaalslag is gemaakt van de rapportcijfers voor gemeten schoonheid op een schaal van 1 tot 10 voor de 6 wijknummers (variërend van een 7,1 tot een 7,9) in het stadsdeel naar de twee schoonheidsgraden 'A' voor het 'stadsdeel exclusief het gebied Overtoomse Veld' en voor 'Overtoomse Veld'.

3.3.2 Oordeel over het programma 'Milieu en water'

	Programma 'Milieu en water'	Score 0-3
Vraag 1	Consistent en meetbaar	1,9
Vraag 2	Adequate verantwoording in jaarverslag	1,3
Vraag 3	Kwantitatieve gegevens aanwezig, verifieerbaar en betrouwbaar	1,3
	Gemiddelde score	1,5

De rekenkamer is van oordeel dat het programma 'Milieu en water' van stadsdeel Slotervaart met een totaalscore van 1,5 matig inzicht biedt om een oordeel te vormen over de doeltreffendheid van het beleid. Op onderdelen kan de verantwoording worden verbeterd.

Toelichting op het oordeel:

- Het programma 'Milieu en water' van stadsdeel Slotervaart scoort bijna voldoende (1,9) op de vraag 1 die betrekking heeft op de programmabegroting. Het stadsdeel scoort goed op het toetsingspunt 'consistentie'. Er is bijna overal een logische relatie tussen doelstellingen, indicatoren en activiteiten. Daarentegen scoort het matig op het toetsingspunt 'meetbaarheid'. De doelstellingen kunnen specifiekere geformuleerd en beter voorzien worden van streefwaarden en referentiegegevens.
- Op vraag 2, die vooral betrekking heeft op de kwaliteit van het jaarverslag, scoort stadsdeel Slotervaart matig (1,3). Het stadsdeel heeft slechts bij 1 van de 3 doelstellingen realisatiegegevens opgenomen en verwijst voor de activiteiten bij 2 doelstellingen naar andere documenten. Bovendien is de toelichting op de verschillen tussen informatie in de programmabegroting 2007 en in het jaarverslag 2007 voor verbetering vatbaar.
- Stadsdeel Slotervaart heeft 33% van de doelstellingen voorzien van kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten. Deze gegevens zijn wel grotendeels te achterhalen (verifieerbaar) maar de betrouwbaarheid ervan is moeilijk vast te stellen. Dit resulteert in een matige score van 1,3 voor vraag 3.

3.3.3 Aanbevelingen programma 'Milieu en water'

Op basis van het onderzoek komt de rekenkamer voor het programma 'Milieu en water' tot de volgende aanbevelingen:

1. Voorzie alle doelstellingen in de programmabegroting van streefwaarden en referentiegegevens.
2. Geef een toelichting in het geval de voorgenomen en gerealiseerde indicatoren en activiteiten van elkaar verschillen.
3. Voorzie bereikte resultaten in het jaarverslag van relevante kwantitatieve gegevens.
4. Vermeld de belangrijkste beoogde en uitgevoerde activiteiten en verwijs hiervoor niet naar een ander document.
5. Neem kwantitatieve gegevens over de bereikte resultaten op uit een vastgesteld document of een officiële statistiek.
6. Zorg dat de bronnen waaruit kwantitatieve gegevens komen aan de eisen van betrouwbaarheid voldoen en geef deze gegevens juist weer.

Bijlage Achtergrond beoordelingskader

De rekenkamer baseert haar beoordeling van de resultaatgebieden primair op het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). Het BBV schrijft voor welke vorm het jaarplan van een gemeente moet hebben.

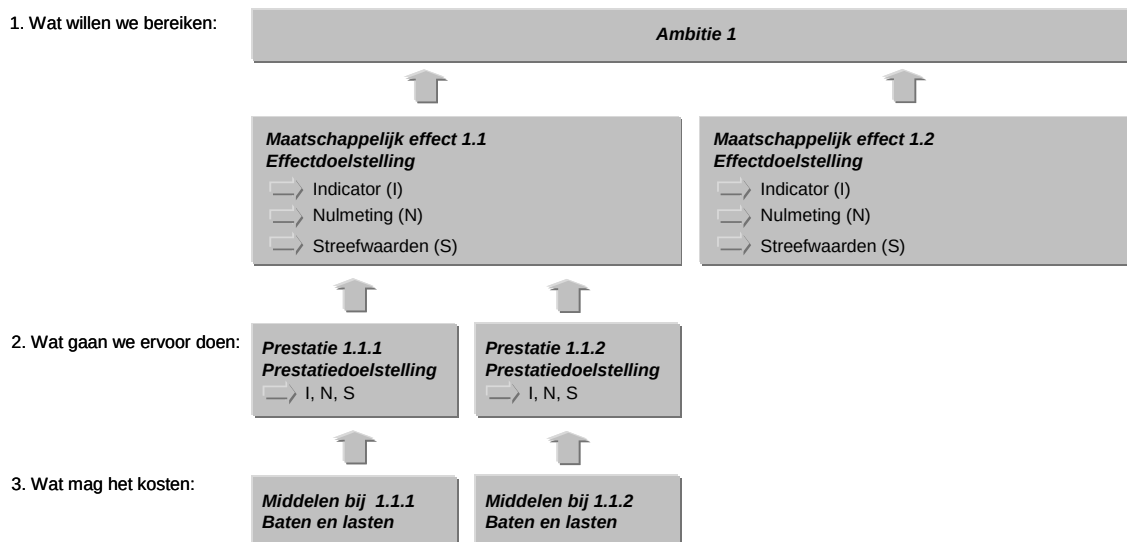
Meetbaar beleid: hoe?

Volgens het BBV moet het jaarplan per programma antwoord geven op de zogenaamde drie W-vragen:

1. Wat willen we bereiken?
2. Wat gaan we daarvoor doen?
3. Wat mag het kosten?

De 3 W-vragen vormen een zogenaamde doelenboom waarbij het te bereiken maatschappelijk effect uiteindelijk wordt uitgewerkt in concrete activiteiten en de middelen die daarvoor nodig zijn. Figuur B.1 toont ter verheldering de relaties tussen de drie W-vragen en laat zien hoe de doelenboom wordt gevormd.

Figuur B.1- Relaties tussen de drie W-vragen: doelenboom

We bespreken de drie W-vragen aan de hand van een voorbeeld. In dit fictieve voorbeeld is de bestuurlijke ambitie het garanderen van de bereikbaarheid van de gemeente.

Wat willen we bereiken?

Deze vraag wordt beantwoord door aan te geven welke maatschappelijke effecten in de samenleving worden beoogd. Veelal worden deze in de vorm van ‘ambities’ geformuleerd. Om het kaderstellen vooraf en het verantwoorden en controleren tussentijds en achteraf mogelijk te maken, dienen maatschappelijke effecten als doelstellingen te worden geformuleerd. De formulering moet SMART zijn: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden. Om een effectdoelstelling SMART te maken moet de doelstelling effectindicatoren, nulwaarden en streefwaarden bevatten.

We werken de volgende ambitie uit in een SMART geformuleerde effectdoelstelling ‘garanderen bereikbaarheid’:

- Effectdoelstelling 1.1: een verbeterde autobereikbaarheid in kerngebieden.
- Indicator bij effectdoelstelling 1.1: gemiddelde snelheid hoofdwegennet met:
 nulwaarde 2006: 30 km/u
 streefwaarde 2007: 32 km/u
 streefwaarde 2010: 35 km/u

Wat gaan we daarvoor doen?

Om de gewenste maatschappelijke effecten te bereiken moet de gemeente zich inspannen. Zij moet prestaties leveren. Ook deze prestaties zijn meetbaar te maken in prestatiedoelstellingen met een indicator, nulwaarde en streefwaarden. Op basis van de effectdoelstelling kan bijvoorbeeld de volgende prestatiedoelstelling 1.1.1 worden geformuleerd: ‘aanleg van ondergrondse parkeergarages’.

Indicator bij prestatiedoelstelling 1.1.1: aantal parkeerplaatsen in openbare parkeergarages met:

- nulwaarde 2006: 2.500
- streefwaarde 2007: 2.600
- streefwaarde 2010: 3.000

Wat mag het kosten?

De laatste vraag gaat over de baten en lasten om de betreffende prestaties te leveren. Gebruikelijk is deze te begroten voor ieder jaar van de bestuursperiode.

Verantwoording over de realisatie

Het jaarverslag dient volgens het BBV per programma inzicht te bieden in de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd, de wijze waarop getracht is de beoogde maatschappelijk effecten te bereiken en de gerealiseerde baten en lasten.

Dit is vertaald in de zogenaamde drie H-vragen:

1. Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?
2. Hebben we gedaan wat we zouden gaan doen?
3. Heeft het gekost wat het zou gaan kosten?

Rekenkamer Amsterdam

Rekenkamer Amsterdam Centrum

Rekenkamer Stadsdelen Amsterdam

Rekenkamer Zaanstad

Frederiksplein 1
1017 XK Amsterdam

telefoon 020 552 2897
fax 020 552 2943
info@rekenkamer.amsterdam.nl
www.rekenkamer.amsterdam.nl